

Nr 72.

Ankom till riksdagens kansli den 22 maj 1939 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inrättande av en försöksgård å sandjord i Kristianstads län.

(1:a avd.)

I årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1939/40 beräkna dels å kapitalbudgeten, under Statens affärsverksfonder: Domänverket, till inköp såsom försöksgård av egendomen Mosslunda i Kristianstads län ett reservationsanslag av 136,000 kronor,

dels ock under nionde huvudtiteln, punkt 31, till Lantbrukshögskolan: Inventarier m. m. för försöksgård i Kristianstads län ett reservationsanslag av 133,600 kronor.

Sedermera har Kungl. Maj:t i en till riksdagen den 3 mars 1939 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 163, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att

1) medgiva, att försöksverksamhet på jordbrukets område anordnas genom en i Kristianstads län belägen försöksgård i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen angivna riktlinjer;

2) godkänna av departementschefen framlagt förslag rörande förvärvande av egendomen Mosslunda i Kristianstads län jämte vissa andelar i Mosslunda bränneriförening u. p. a.;

3) för budgetåret 1939/40 anvisa

a) å kapitalbudgeten under Statens affärsverksfonder: Domänverket till inköp av egendomen Mosslunda i Kristianstads län ett reservationsanslag av 136,000 kronor,

b) under nionde huvudtiteln till Lantbrukshögskolan: Inventarier m. m. för försöksgård i Kristianstads län ett reservationsanslag av 133,600 kronor.

Beträffande utredningen i ärendet får utskottet hänvisa till det vid propositionen fogade statsrådsprotokollet.

I sitt av 1936 års riksdag godkända utlåtande nr 83 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 167, angående försöksverksamheten på jordbrukets

område m. m. yrkade jordbruksutskottet i huvudsak bifall till propositionen men framhöll, bland annat, att ett bifall till propositionen icke skulle giva en definitiv lösning av landets behov av försöksgårdar. Enligt utskottets mening borde självfallet ytterligare utveckling på området inom en snar framtid komma till stånd. Utskottet uttalade, att i första hand behov föreläge av en försöksgård, som förfogade över sandjord, exempelvis belägen i Kristianstads län.

Sedan chefen för jordbruksdepartementet jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 22 april 1938 dels den 26 april 1938 tillkallat länsassessorn E. Rolander att verkställa utredning rörande frågan om inrättande av en försöksgård i Kristianstads län, dels den 27 maj 1938 uppdragit åt numera förreståndaren för jordbruksförsöksanstalten professorn G. Sundelin, numera statsgeologen G. Ekström samt lantbrukaren H. Jönsson, Eskilstorp, Vittskövle, att såsom särskilda sakkunniga biträda vid utredningsarbetets fullgörande, hava utredningsmannen och de sakkunniga med skrivelse den 16 januari 1939 till departementschefen överlämnat *betänkande med förslag angående inrättande av försöksgård å sandjord i Kristianstads län*.

I betänkandet lämnas till en början en översikt över försöksgårdsväsendets hittillsvarande utveckling inom landet och en redogörelse över de sydsvenska sandjordarnas förekomst, odlingsbetingelser och produktionsinriktning. Efter framställning av de försöksuppgifter, som ansetts böra upptagas vid försöksgården, utredes olika ifrågakomna fastigheters lämplighet för försöksverksamheten och lämnas förslag om förvärv som försöksgård av egendomen 1 ¹¹⁹/₅₁₂ mantal Ugerup 6¹, 7¹, 8¹, 9¹ och 10², benämnd Mosslanda, i Köpinge socken av Gärds härad i Kristianstads län. Slutligen lämnas förslag om försöksgårdens organisation, byggnader och inventarier samt beräkning av anslagsbehov för försöksgårdens drift m. m.

I anledning av betänkandet hava infordrade *yttranden* avgivits av statskontoret, allmänna civilförvaltningens lönenämnd, lantbruksstyrelsen, domänstyrelsen, byggnadsstyrelsen, styrelsen för lantbrukshögskolan efter hörande av försöksnämnden, Kristianstads, Malmöhus och Blekinge läns husållningssällskaps förvaltningsutskott, styrelsen för aktiebolaget svenska tobaksmonopolet, styrelserna för Sveriges bränneriödkareförening och Sveriges stärkelseproducenters förening samt tobaksodlareföreningen.

De frågor, som i förevarande ärende framträtt, ha i propositionen anmälts under följande huvudavdelningar:

1. Behovet av ytterligare utveckling av försöksgårdsväsendet.
2. Planläggning av försöksverksamheten å sandjord i södra Sverige.
3. Försöksverksamhetens förläggning samt grunder för köp av försöksgård.
4. Försöksgårdens organisation samt beräkning av årliga omkostnader för gården.
5. Byggnader och inventarier för försöksgården.
6. Anslagsbehovet för budgetåret 1939/40.

1. Behovet av ytterligare utveckling av försöksgårdsväsendet.

Jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 18 december 1931 tillkallade *utredningsmän för utredning angående en mer enhetlig organisation av försöksverksamheten på växt- och trädgårdsodlingens område* ha i betänkande den 16 december 1933 (Stat off. utr. 1934: 4) föreslagit en indelning av landet ur försökssynpunkt i 7 distrikt, vardera omfattande ett visst antal hus-hållningssällskap. Inom de olika distrikten föreslogs av dessa utredningsmän inrättande av ett antal nya försöksgårdar utöver de befintliga vid Lanna och Offer samt införlivande med det statliga försöksväsendet av kemisk-växtbiologiska anstaltens försöksgårdar Sunnerbyn och Alträsk samt svenska mosskulturföreningens försöksgårdar Flahult och Gisselås. Med iakttagande härav borde enligt 1931 års utredningsmän för landet gälla ett försöksgårdssystem av följande omfattning och beskaffenhet.

Södra försöksdistriktet, omfattande Malmöhus, Kristianstads, Hallands och Blekinge län.

1. Råby försöksgård, Malmöhus län, moränlera.
2. Åsums försöksgård, Kristianstads län, sandjord.

Sydöstra försöksdistriktet.

3. Flahults försöksgård, Jönköpings län, torv- och sandjord.
4. Köpetorps försöksgård, Östergötlands län, mullrik, styv lera (dungjord).
5. Roma försöksgård, Gotlands län, kalkrik moränlera och torvjord.

Sydvästra försöksdistriktet.

6. Lanna försöksgård, Skaraborgs län, mullhaltig mellanlera.

Mälar- och Hjälmareområdets försöksdistrikt.

7. Ultuna försöksgård, Uppsala län, styv lera, lättlera och svämpera.

Bergslagsområdets försöksdistrikt.

8. Uddeholms försöksgård, Värmlands län, sand och molera.
9. Kungsgårdens försöksgård, Gävleborgs län, lerjord.

Nedre Norrlands försöksdistrikt.

10. Offers försöksgård, Västernorrlands län, mjällera.
11. Gisselås försöksgård, Jämtlands län, torvjord.

Övre Norrlands försöksdistrikt.

12. Brattby försöksgård, Västerbottens län, mullrik finmo och mjäla.
13. Sunderbyns försöksgård med Alträsk, Norrbottens län, sand- och mulljord samt torvjord.

Detta förslag kom ej att i sin helhet förverkligas. Då omorganisation av försöksverksamheten på jordbrukets område beslutades av 1936 års riksdag (prop. nr 167; jordbr.-utsk. utl. nr 83; R. skr. nr 320), förutsattes införlivande med den statliga försöksverksamheten av Flahults, Gisselås och Alträsk försöksgårdar. Huvudgrunder för dessa försöksgårdars övertagande av staten hade sedermera godkänts av 1937 års riksdag (prop. nr 249; jordbr.-utsk. utl. nr 77; R. skr. nr 289). Slutligen hade 1938 års riksdag (prop. nr 251; jordbr.-utsk. utl. nr 72; R. skr. nr 250) i samband med åtgärder syftande till en förändring av kemisk-växtbiologiska anstaltens i Norrbottens län arbetsuppgifter fattat beslut om statens övertagande jämväl av denna anstalt tillhörande Sunderbyns försöksgård. De genom berörda omorganisation uppkommande förändringarna hade trätt i verksamhet från och

med 1 januari 1939. Då den hittillsvarande huvudinstitutionen för landets försöksarbete, centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet, i enlighet med den nya organisationsplanen med utgången av år 1938 nedlagts, hade i dess ställe lantbrukshögskolan inträtt som centralorgan för landets statliga försöksväsende. Härvid hade inom lantbrukshögskolan bildats två särskilt för försöksverksamhet avsedda institutioner, den ena för växtodlingsförsök, benämnd statens jordbruksförsöksanstalt, den andra för försök angående husdjurens utfodring och skötsel, benämnd statens husdjursförsöksanstalt. Till sistnämnda anstalt hörde bland annat försöksladugård samt fasta anläggningar för svinförsök och hönsförsök m. m. vid Ultuna. Under jordbruksförsöksanstalten sorterade, förutom fasta försöksanordningar vid Ultuna, statens särskilda försöksgårdar för växtodlingsförsök, vilka alltså, sex till antalet, utgjordes av Lanna, Offer, Flahult, Gisselås, Alträsk och Sunderbyn.

Departementschefen har anfört följande.

»Betydelsen för jordbruksnäringen av ett välordnat försöksväsende är sedan länge insedd. Såsom visats i den föregående framställningen ha emellertid fristående statliga försöksgårdar först sent och till ett jämförelsevis ringa antal kommit till stånd. Åtskilliga viktiga jordmånstyper äro sålunda ännu ej företrädade av särskilda försöksgårdar. I samband med 1936 års riksdags beslut om omorganisation av försöksväsendet på jordbruksområdet har förutsatts att en utveckling av försöksgårdssystemet skulle komma till stånd. Efter det nämnda beslut fattats har staten visserligen utöver de enligt samma beslut inrättade statliga försöksgårdarna förvärvat en i Norrbottens län belägen, kemisk-växtbiologiska anstalten i nämnda län tillhörande försöksgård Sunderbyn, men då detta förvärv, huvudsakligen av organisatoriska skäl, skett genom övertagande av en redan befintlig försöksgård, kan en utveckling av landets försöksgårdsväsende härigenom ej sägas ha skett. Därest nu förevarande förslag om inrättande av försöksgård å sandjord i Kristianstads län antages, kommer emellertid en reell utbyggnad av försöksgårdssystemet till stånd. Fast försöksverksamhet kommer därigenom att anordnas för en hittills genom försöksgård ej representerad jordmånstyp, som erbjuder skiftande och för produktionen betydelsefulla försöksuppgifter.

Det är min uppfattning att även i fortsättningen de statliga försöksgårdarnas antal bör utökas till att omfatta ytterligare för jordbruksnäringen viktiga jordmånstyper. Sålunda synas skäl tala för inrättande av försöksgårdar som representera jordbruksområden inom Östergötlands län och de bättre jordarna i Malmöhus län. Även andra jordbruksbygders behov av försöksgårdar torde böra prövas.»

2. Planläggning av försöksverksamheten å sandjord i södra Sverige.

Utredningsmannen framhåller, att de områden, den nu ifrågasatta försöksgården i första hand tänkts skola representera, tillhöra den sydsvenska mellanbygden, vilken anses omfatta sandmarksområdena och de mera sanduppblandade delarna av angränsande lermorän- och urbergsområden av Malmöhus och Kristianstads län, kustbältet av Blekinge län samt norra och södra Møre härader av Kalmar län.

Efter lämnad orientering rörande de sydsvenska sandjordarnas förekomst, odlingsbetingelser och produktionsinriktning framställas i betänkanDET förslag rörande försöksuppgifter för en till området förlagd försöksgård.

I första hand borde utföras kulturförsök med på orten mest odlade växter, därav speciellt potatis, jämte bearbetningsförsök, mångåriga jämförande försök med stallgödsel och konstgödsel samt försök rörande stallgödseLNS förvaring och användning. Vidare syntes tobaksodlingen böra göras till föremål för försök. Slutligen skulle jämte växtodlingsförsök i viss utsträckning upptagas husdjursförsök.

Departementschefen har anfört följande.

»Mot den av utredningsmannen föreslagna planen för försöksverksamheten å sandjord har jag i huvudsak icke någon erinran. Det ligger i verksamhetens natur att nya försöksuppgifter på växtodlingens område skola upptagas allt eftersom de anmäla sig och finnas vara av betydelse samt att sålunda de uppgifter, som i utredningen angivits, kunna komma att utökas, då behov därav av försöksverksamhetens ledning prövats föreligga och erforderliga resurser för försökens utförande finnas tillgängliga. Det tillkommer givetvis försöksverksamhetens ledning att i avseende å denna verksamhet lämna alla erforderliga anvisningar.

I likhet med utredningsmannen och i överensstämmelse med lantbruksstyrelsens mening finner jag frågan om anordnande av svinförsök vid försöksgården böra avgöras först i samband med överväganden angående behovet av förändrade anordningar för avkastningsbedömning rörande avelssvin.»

3. Försöksverksamhetens förläggning samt grunder för köp av försöksgård.

Utredningsmannen har funnit den i Köpings socken av Gärd's härad belägna egendomen, 1¹¹⁹/₅₁₂ mtl Ugerup 6¹, 7¹, 8¹, 9¹ och 10², benämnd Mosslunda, med hänsyn till bland annat läge, jordart och topografi samt storleken av förefintliga sandjordsområden erbjuda goda förutsättningar såsom försöksgård och att eljest, så vitt det kunnat utrönas, ej inom Kristianstads län stått att erhålla någon ur anförda synpunkter för försöksverksamhet lämplig egendom. Fastigheterna ägas av Ola Månsson, som erhållit lagfart å dem den 5 maj 1902.

Egendomens saluvärde har av utredningsmannen beräknats till 136,000 kronor. Dess taxeringsvärde för år 1938 utgör 110,000 kronor, allt jordbruksvärde. Egendomen tillhörande byggnader äro brandförsäkrade för sammanlagt 106,000 kronor samt värderade till 62,300 kronor.

Ägaren av Mosslunda har såsom villkor för försäljning av egendomen uppställt, att i samband därmed överlåtelse skedde av honom tillhörande andelar i Mosslunda bränneriförening u. p. a., utgörande 32 av föreningens 74 andelar. Utredningsmannen har, vid jämförelse med marknadsvärden, som kunnat fastställas i samband med överlåtelser av andelar i andra brännerier i orten, ansett sig böra räkna med ett marknadsvärde av 2,000 kronor för varje andel i Mosslunda bränneriförening.

Av det sagda har framgått, att utredningen funnit egendomen jämte de för förvärvande ifrågakomna 32 andelarna i Mosslunda bränneriförening u. p. a. kunna värderas till sammanlagt (136,000 + 64,000 =) 200,000 kronor. I enlighet härmed har utredningen lämnat ägaren preliminärt köpeanbud. Ägaren har emellertid icke ansett sig kunna godtaga ett lägre sammanlagt pris än 220,000 kronor. I detta läge har hushållningssällskapet i Kristianstads län förvaltningsutskott gjort hänvändelser till Sveriges stärkelseproducenters förening och Sveriges bränneriidkareförening med förfrågningar, huruvida dessa föreningar vore villiga att bidra till utfyllande av den summa som utgjorde skillnaden mellan det pris utredningen ansett sig kunna tillstyrka och det av ägaren av Mosslunda begärda priset, eller 20,000 kronor. Sedan i anledning därav för angivet ändamål ställts till förfogande av stärkelseproducenternas förening 9,000 kronor och av bränneriidkareföreningen villkorligt 2,500 kronor, har hushållningssällskapet i nämnda län å ordinarie sammanträde den 8 december 1938 beslutat »att för tryggande av inköp av försöksgård ur reserverade fondmedel tillskjuta erforderligt belopp».

Sedan Kungl. Maj:t den 9 december 1938 på därom av utredningsmannen gjord framställning bemyndigat denne att med ägaren till egendomen Mosslunda ingå köpeavtal om förvärvande för kronans räkning av egendomen jämte 32 andelar i Mosslunda bränneriförening u. p. a. med för säljaren förpliktande verkan, men med förbehåll att köpets giltighet gjordes beroende av Kungl. Maj:ts godkännande, har utredningsmannen den 11 december 1938 med Ola Månsson och med godkännande av dennes hustru Anna Månsson träffat preliminärt avtal om köp av egendomen och bränneriandelarna för en köpeskilling av 220,000 kronor, därav 156,000 kronor beräknats belöpa å den fasta egendomen och 64,000 kronor å bränneriandelarna, under villkor, bland annat, att Kristianstads läns hushållningssällskap, Sveriges stärkelseproducenters förening u. p. a. och Sveriges bränneriidkareförening tillsköte sammanlagt 20,000 kronor av köpeskillingen och att kronan beviljades inträde i Mosslunda bränneriförening u. p. a. för de i köpet ingående 32 andelarna i föreningen.

Tillträdet har bestämts till den 25 mars 1940. Härvid har hänsyn tagits till sedvanlig bränneriperiod, som ansetts böra vara avslutad före tillträdet.

Vid köpet har säljaren förklarat sig villig svara för bränneriföreningens då befintliga å de överlåtna andelarna belöpande skulder. Mot oekonomisk skuldsättning av föreningen efter köpeavtalets ingående har garanti ansetts erhållas genom i köpeavtalet intaget förbehåll om avdrag å köpeskillingen för konstaterad brist i bränneriets förutsatta värde.

Det preliminärt träffade köpeavtalet är av följande lydelse:

1. Genom beslut den 9 december 1938 har Kungl. Maj:t bemyndigat undertecknad Rolander att med ägaren till egendomen 1 ¹¹⁹/₅₁₂ mantal Ugerup 6¹, 7¹, 8¹, 9¹ och 10², benämnd Mosslunda, i Köpings socken av Kristianstads län ingå köpeavtal om förvärv för kronans räkning av berörda egendom jämte trettio två andelar i Mosslunda bränneriförening u. p. a. med för säljaren förpliktande verkan, men med förbehåll att avtalets giltighet göres beroende av Kungl. Maj:ts godkännande. I anslutning härtill överlåter underteck-

nad Ola Månsson, som emottagit avskrift av jordbruksdepartementets ämbetskrivelse den 9 december 1938 angående berörda bemyndigande för under-tecknad Rolander, å kronan fastigheterna $\frac{1}{4}$ mantal Ugerup 6¹, $\frac{1}{4}$ mantal Ugerup 7¹, $\frac{1}{4}$ mantal Ugerup 8¹, $\frac{1}{4}$ mantal Ugerup 9¹ och $\frac{110}{512}$ mantal Ugerup 10² i Köpinge socken, Gårds härad, benämnd Mosslunda, utgörande i areal 83.2533 hektar, ävensom 32 andelar i Mosslunda bränneriförening u. p. a.

2. Den fasta egendomen säljes i det huvudsakliga skick, vari den nu befinnes och tillträdes den 25 mars 1940. Andelarna i bränneriföreningen övergå samtidigt till kronan. Det förutsättes dels att kronan ej ansvarar för gäld, som föreningen eller annan för föreningens räkning må hava ingått före upprättandet av detta köpeavtal, dels att föreningens tillgångar ej före tillträdet undergått avsevärd värdeminskning i förhållande till nuvarande värde.

3. Köpeskillingen utgör kronor 220,000:—
därav beräknas belöpa 156,000 kronor å den fasta egendomen och 64,000 kronor å andelarna i bränneriföreningen.

Köpeskillingen fullgöres på följande sätt:

Kronan övertager betalningsansvaret för

a) hela den i ovan nämnda fastigheter intecknade gälden beräknad till ett belopp motsvarande intecknat kapital eller » 63,300:—

b) årliga inbetalningen av ett för reglering av Mosslundabäcken m. m. genom ägor till Ugerup m. fl. egendomar från odlingslånefonden beviljat understöd, påfört de i köpet ingående fastigheter och avseende åren 1940—1944 med tillhoppa » 1,684: 42

Köparen erlägger kontant å tillträdesdagen » 155,015: 58

Skulle viss del av den under a) beräknade gälden före tillträdet hava inbetalats, skall den kontanta delen av köpeskillingen ökas med belopp motsvarande den sålunda inbetalade gälden. Skulle ökning i gälden hava skett, göres motsvarande minskning i den kontanta delen av köpeskillingen.

4. Säljaren skall låta till betalning uppsäga penninginteckningarna i egendomen, så att dessa kunna av kronan inlösas å tillträdesdagen.

Säljaren skall styrka, att den fasta egendomen vid tillträdet ej häftar för ogulden ränta. Skulle egendomen likväl befinnas utgöra pant för ogulden ränta, skall avdrag ske å den kontanta likviden med belopp motsvarande räntan.

5. Vid tillträdet skola den fasta egendomens byggnader vara väl underhållna samt sådd och gödsling samt plöjning, utan att särskild ersättning därför må beräknas, vara verkställd enligt följande plan:

Sädd.

Våren 1939 insås 9 hektar med prima vallfrö till en mängd av 25 kg per hektar och bestående av $\frac{2}{3}$ rödklöver och $\frac{1}{3}$ timotej eller andra grässorter. Av åren 1937 och 1938 insådd vall skall omkring 16 hektar lämnas i orört skick.

Hösten 1939 besås 25 hektar med höstsädd i väl brukad jord, gödslad an- tingen med minst 15 ton stallgödsel per hektar eller minst 100 kg superfos- fat, 100 kg 40 procent kalisalt och 50 kg kalkkväve.

Plöjning.

Hösten 1939 upplöjes all jord, varom ej ovan lämnats bestämmelser rörande sådd.

Vid tillträdet skall säljaren kostnadsfritt tillhandahålla minst 5,000 kg hö och 5,000 kg halm.

6. Skulle brister föreligga i avseende å gjorda förbehåll rörande byggnaders underhåll samt jordens hävd och brukningssätt eller i avseende å bränneriets värde, skall värdet av sådana brister, beträffande bränneriet i den mån bristerna belöpa på de i köpet ingående andelarna, avdragas från eljest utgående köpeskillning.

7. Alla å den fasta egendomen från och med tillträdesdagen belöpande skatter och onera betalas av köparen, som jämväl ensam betalar kostnaderna för lagfarande av köpet.

8. Detta avtal är ingånget under förbehåll dels att Kristianstads läns hushållningssällskap, Sveriges stärkelseproducenters förening u. p. a. eller Sveriges bränneriidkareförening u. p. a. tillskjuta sammanlagt 20,000 kronor av köpeskillingen, dels att Kronan i överensstämmelse med beslut å förenings-sammanträde denna dag beviljas inträde i Mosslanda bränneriförening u. p. a. för de köpta 32 andelarna i föreningen.

9. Förestående köpeavtal upprättas i två exemplar, av vilka det ena emottages av undertecknad Månsson, det andra för Kronan av undertecknad Rolander.

Utredningsmannen föreslår, att sedan kronan tillträtt egendomen dennas officiella benämning Ugerup lämpligen bör komma till användning i stället för Mosslanda. En förväxling med övriga jordeboksenheter av Ugerup har ej ansetts behöva befaras då till skillnad från de sistnämnda nu ifrågavarande egendom skulle komma att benämnas Ugerups försöksgård.

Kronans medlemskap i bränneriföreningen har beviljats å sammanträde den 11 december 1938.

Beträffande dispositionen av andelar i bränneriföreningen, vilka enligt köpeavtalet skulle förvärvas av kronan, torde enligt utredningsmannens mening ett mindre antal sådana andelar än de i köpeavtalet angivna bliva erforderliga för att i behövlig utsträckning tillförsäkra försöksgården avsättning av fabrikspotatis och drank för kreatursutfooding. Övriga andelar i föreningen borde alltså överlåtas. Utredningsmannen anför härom bland annat följande.

Då det ansetts vara av vikt att redan i samband med egendomsköpet erhålla föreningens medgivande till dylika överlåtelse från kronans sida, hade utredningsmannen låtit införskaffa anbud från innehavare av brukningsdelar i bränneriets omgivning å övertagande av andelar, som kunde av kronan avhändas. Under förutsättning att överlåtelse skedde till pris motsvarande det i köpeavtalet för varje andel beräknade värdet, eller 2,000 kronor, hade 10 lantbrukare i orten anmält sig vilja övertaga sammanlagt 26 andelar. Å sammanträden den 11 och den 29 december 1938 hade föreningen behandlat av utredningsmannen väckt fråga om godkännande av överlåtelse, som kunde komma till stånd till dessa personer, och sistnämnda dag medgivit ifrågasatta överlåtelse, därvid dock antalet andelar av särskilt skäl ansetts böra begränsas beträffande en av de anmälda. Härigenom hade antalet till överlåtelse ifrågakomna andelar godkänts till ett antal av 22.

Mosslunda bränneriförening u. p. a. innehar med nyttjanderätt ett tomtområde å egendomen enligt avhandling den 9 juli 1910. Utredningsmannen förordar att berörda område, som föreslagits till avstyckning och innehåller 2,063 kvm, överlåtes till föreningen efter ett å-pris om 50 öre pr kvm för 1,031 kronor.

Departementschefen har anfört följande.

»Den av utredningsmannen föreslagna förläggningen av försöksgården finner jag lämplig. I det preliminärt ingångna avtalet om köp av Mosslunda gård för kronans räkning har köpeskillingen för gården beräknats till 156,000 kronor. Av detta belopp skall emellertid Kristianstads läns hus-hållningssällskap jämte Sveriges stärkelseproducenters förening och Sveriges bränneriidkareförening gälda 20,000 kronor. På kronan belöpande köpeskillning för den fasta egendomen stannar sålunda vid 136,000 kronor. Såsom domänstyrelsen framhåller torde även detta belopp få anses högt i jämförelse med det egendomen åsatta taxeringsvärdet 110,000 kronor. Med hänsyn till svårigheterna att erhålla annan för försöksverksamheten lika väl lämpad egendom torde den ifrågakomna köpeskillingen för egendomen böra godkännas. Mot det föreslagna priset för de i köpet ingående bränneriandelarna, 2,000 kronor för var och en av 32 andelar eller tillhopa 64,000 kronor, har jag ingenting att invända. Då ej heller i övrigt torde föreligga anledning till erinran mot det av utredningsmannen å kronans vägnar med O. Månsson preliminärt ingångna köpeavtalet, förordar jag, att detta avtal godkännes. Vidare förordas utredningsmannens förslag om avstyckning på angivna villkor av ett område å 2,063 kvadratmeter från egendomen, avsett såsom tomtplats för den till Mosslunda bränneriförening u. p. a. hörande bränneribygnaden.

Beträffande försäljning av förvärvade andelar i bränneriföreningen torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att besluta därom efter förslag från lantbrukshögskolans styrelse.

Mot utredningsmannens förslag att egendomen efter det den kommit i kronans besittning benämnas Ugerups försöksgård har jag icke något att erinra.

Utläggandet av försöksfält å platser utanför försöksgården torde böra ske i överensstämmelse med program för försöksverksamheten som efter förslag av försöksrådet för jordbruksförsök fastställles av lantbrukshögskolans styrelse. Härvid torde med ledning av tidigare gjorda uttalanden om försöksuppgifter för den nya försöksgården noga prövas olika platser lämplighet för bestämda försöksuppgifter. Det synes mig därvid angeläget, att även sådana odlade sandjordar, som lämna en ringa avkastning, göras till föremål för försöksverksamhet, givetvis dock under förutsättning att verksamheten icke från början med skäl kan anses bliva resultatlös.

Mot förläggande av försöksfält även till de östliga delarna av Blekinge län torde icke vara något att erinra.»

4. Försöksgårdens organisation samt beräkning av årliga omkostnader för gården.

Utredningsmannen har föreslagit, att vid förevarande försöksgård anställas en föreståndare i lönegraden A 24 enligt 1938 års avlöningsreglemente och en assistent med ett årligt arvode om 4,200 kronor.

I avseende å personalbehovet, frånsett tjänstemännen, har utredningsmannen räknat med stadigvarande behov av tre arbetare, därav en ladugårdsskötare, samt arbetskraft för mjölkning. Vidare har ansetts böra anställas tre avlönade elever samt tillfällig arbetskraft efter behovet under de olika årstiderna. Personalkostnaden per år, frånsett förut angivna löner åt försökstjänstemän och frånsett bostadsförmån åt arbetare, elever och, i mån av bostadstillgång, åt tillfällig personal, har uppskattats till 15,000 kronor. Häri ingår även personalkostnad för skötseln av de fasta försöksfält som beräknas bli anordnade å olika platser i Kristianstads, Blekinge och Malmöhus län.

Med ledning av gjorda beräkningar har utredningsmannen för försöksgården uppställt följande omkostnadsberäkning:

Utgifter.

1. Expenser		kronor	2,400
2. Övriga utgifter:			
a) Avlöningar till personal vid jordbruk och försök		kronor	15,000
b) Underhåll av byggnader	»		1,000
c) Inköp och underhåll av inventarier	»		1,500
d) Skatter och onera	»		1,000
e) Inköp av kraftfoder, utsäde, konstgödsel	»		13,000
f) Laboratoriekostnader	»		800
g) Diverse utgifter för växtodling	»		1,500
h) Diverse utgifter för husdjur	»		800
i) Diverse omkostnader för lantushållning samt oförutsedda utgifter	»		1,000
			<u>35,600</u>
		Summa kronor	38,000.

Särskilda uppbördsmedel.

Inkomster av försöksgården:			
av växtodling		kronor	20,000
av kreatursskötsel	»		12,000
hyresintäkter och diverse	»		1,000
			<u>33,000</u> kronor
		Nettoutgift kronor	5,000.

Departementschefen har anfört följande.

»Den av utredningsmannen föreslagna tjänstemannaorganisationen överensstämmer med den organisation som nu gäller vid de från och med den 1 januari 1939 med det statliga försöksgårdsväsendet införlivade försöksgårdarna. Jag biträder förslaget härutinnan, enligt vilket alltså vid försöksgården skola finnas en föreståndare i lönegraden A 24 samt en assistent med arvode av

4,200 kronor om året. Avlöningarna till dessa tjänstemän böra uppföras å lantbrukshögskolans stat samt beräknas till sammanlagt (8,151 + 4,200 =) i runt tal 12,400 kronor.

Mot omkostnadsberäkningarna för helt budgetår har jag ej annat att erinra än att beräknad utgift för konstgödsel för försöksgård och försöksfält 8,000 kronor synt mig väl hög, under det att å andra sidan utgifterna för utsäde och kraftfoder 5,000 kronor torde vara något lågt beräknade. Då emellertid samtliga ifrågakvarande utgifter upptagits under en och samma utgiftspost å tillhoppa 13,000 kronor, föranleder min erinran ej förändring i den totala beräkningen av dessa utgifter.

Då försöksgården enligt det till godkännande förordade köpeavtalet är avsedd att träda i verksamhet först från och med den 25 mars 1940, torde det vara tillräckligt, om avlöningar till berörda tjänstemän beräknas å lantbrukshögskolans avlöningsstat från och med budgetåret 1940/41 och att befattningen som försöksgårdsföreståndare från och med sistnämnda budgetår intages i lantbrukshögskolans personalförteckning. Till dess så skett torde, såsom jag senare skall angiva, befattningshavarnas avlöningar kunna bestridas i annan ordning.

Även till beräkningen av utgifter och inkomster för försöksgården under tiden från försöksgårdens övertagande till utgången av budgetåret 1939/40 torde jag få återkomma senare.»

5. Byggnader och inventarier för försöksgården.

Enligt *Kungl. Maj:ts förslag* beräknas följande byggnadskostnader:

Ombyggnad av huvudbyggnaden	kronor	30,000
Uppförande av arbetarbostadsbyggnad för tre familjer	»	30,000
Ändringsarbeten i ladugården	»	4,000
Åskledare å gårdens byggnader	»	2,000
		<hr/>
	Summa kronor	66,000.

Det har icke ansetts erforderligt, att medel för byggnadsändamål anvisas tidigare än för budgetåret 1940/41.

För anskaffning av inventarier ha kostnaderna beräknats till 60,000 kronor enligt följande uppställningar:

Egentliga jordbruksinventarier.

a) Levande inventarier, i huvudsak bestående av 30 kor, 10 kvigor och 1 tjur samt 4 hästar	kronor	23,000
b) Döda inventarier, därav 1 traktor, sånings- och skördemaskiner, tröskverk, motorer, plogar och harvar samt diverse handredskap	»	22,000 kronor
		45,000

Särskilda försöksinventarier.

a) Maskiner och redskap	kronor	6,000	
b) Utrustning för laboratorium	»	4,000	kronor 10,000

Kontorsinventarier

enligt förteckning	kronor	3,200
--------------------------	--------	-------

Möbler

i assistent-, elev- och gästrum	kronor	1,800
---------------------------------------	--------	-------

Summa kronor 60,000.

6. Anslagsbehovet för budgetåret 1939/40.

Departementschefen har beträffande anslagsbehovet för budgetåret 1939/40 anfört följande.

»Till fullgörande av det preliminärt ingångna köpeavtalet om förvärvande av försöksgård erfordras under budgetåret 1939/40 136,000 kronor för köpeskilling avseende den fasta egendomen och 64,000 kronor för köpeskilling avseende andelar i bränneriförening. Även inköp av inventarier för beräknad kostnad av 60,000 kronor böra fullgöras under nämnda budgetår. Däremot böra medel för bestridande av byggnadskostnader, såsom jag tidigare omnämmt, anvisas först under budgetåret 1940/41.

I den föregående framställningen har jag anfört, att befattningen som föreståndare för försöksgården bör utföras å lantbrukshögskolans personalförteckning först från och med budgetåret 1940/41. I anslutning härtill bör även en assistentbefattning med av länegl. Maj:t bestämt arvode inrättas för försöksgården först från och med nämnda budgetår. Det arbete, som avses skola utföras genom nu nämnda befattningshavare, bör givetvis även för tiden från försöksgårdens förvärvande i slutet av mars månad 1940 och till utgången av budgetåret 1939/40 utföras av så vitt möjligt för ändamålet fullt kvalificerad personal. Denna personals avlöning torde böra bestämmas av lantbrukshögskolans styrelse med hänsyn till personalens kvalifikationer och med ledning av avlöningsbestämmelser, som enligt vad jag förut anfört beräknas bliva tillämpliga för motsvarande befattningshavare från och med budgetåret 1940/41. Mot det av utredningsmannen beräknade medelsbehovet för avlöningar under budgetåret 1939/40, 3,600 kronor, har jag icke något att erinra. Även förslaget om en medelsanvisning av 6,000 kronor för täckande av nettoutgift å omkostnaderna för försöksgården under motsvarande tid finner jag mig böra biträda.

Av mig nu angivna medelsbehov för budgetåret 1939/40 överensstämman med de i statsverkspropositionen för ifrågavarande ändamål beräknade beloppen. Även ur anslagsredovisningens synpunkt torde de i statsverkspropositionen gjorda beräkningarna böra följas. Sålunda torde till köpeskilling för egendomen Mosslunda erforderliga 136,000 kronor böra anvisas såsom reservationsanslag å kapitalbudgeten under Statens affärsverksfonder: Domänverket samt övriga under budgetåret 1939/40 enligt det anförda erforderliga medel eller (64,000 + 60,000 + 3,600 + 6,000 =) 133,600 kronor — av-

sedda för likviderande av bränneriandelar, anskaffande av inventarier samt bestridande av avlöningar och omkostnader — anvisas såsom reservationsanslag under nionde huvudtiteln. Det torde härvid få anmärkas, att den föreslagna formen för anvisande av medel, som jämväl avse avlöningar och omkostnader, valts av vissa praktiska skäl, men att olägenheter härav ej synas kunna uppstå, då anvisningsformen i berörda hänseenden allenast avser en kort period, i det att från och med budgetåret 1940/41 avlöningar och omkostnader för försöksgården komma att bestridas från lantbrukshögskolans avlönings- respektive omkostnadsanslag.»

Från Kristianstads läns hushållningssällskap har *till utskottet inkommit* en till sällskapet ställd, den 28 april 1939 dagtecknad skrivelse jämte en ritning från byggmästaren K. O. Persson i Balsby, vari anförts.

Då vi blevo anmodade att uppgöra renoveringsförslag å ladugården å Mosslanda, fingo vi samtidigt direktiv, att endast de arbeten skulle medtagas, som voro nödvändiga för att ladugården skulle kunna tagas i bruk. Då det kan tänkas att förslaget härvidlag kan utsättas för kritik överlämnas härmed förteckning och kostnadsberäkning över arbeten som föreslagits men enligt ovannämnda direktiv utelämnats för att senare diskuteras.

I arbetsbesparande syfte bör det foder som åtgår för djuren vid 8 mån. innefodring rymmas i överbyggnaden, varför denna bör höjas till enligt ritning. Halmen kan då pressas direkt från logan till skullen. Då träbalklaget för denna belastning är något svagt kan det nuvarande trägolvet användas som formsättning för gjutning av betongvalv. Ladugården skulle härigenom bli brandfri. Den östra ytterväggen och södra gaveln äro murade av 1 stens 10" tegel utan mellanrum. Dessa väggar ha ett K-värde av 1.5, vilket är för högt. Ytterväggarna böra därför isoleras med ytterligare 1/2 stens tegel. Väggarne böra också beklädas till fönsterhöjd med glacerat tegel så att de lätt kunna avtvättas. Fönstren äro enkla järnfönster. Dessa böra utbytas mot större dubbla bågar med luftintag. Ljusytan kan då ökas till det normala, c:a 10 % å golvytan. Den nuvarande drankpumpen bör utbytas mot en el-pump med slutna ledningar under cementgolvet till foderborden så att ingen onödig lukt sprides i lokalen. Därjämte bör mjölkkrum inredas.

Urinbrunnen bör pågjutas å sidorna samt förses med körfast betongvalv.

Kostnadsberäkning.

1. Höjning av överbyggnaden så att vid inhissning 2,900 kg. stråfoder pr djur inrymmas. Detta innebär 12 kg stråfoder pr djurenhet vid 8 mån. innefodring	kronor	6,200
2. Brandfritt betongvalv	»	5,800
3. Isolering av de ytterväggar som äro utförda av 1 stens tegel	»	800
4. Klyvtegel å ytterväggarna upp till fönsterhöjd	»	1,225
5. Dubbelfönster med luftintag å södra och östra väggarna och ökning av ljusytan så att denna blir c:a 10 % av golvytan	»	400
6. Elektrisk drankpump med slutna ledningar och skjutventiler vid foderborden	»	425
7. Pågjutning av urinbrunn samt betongvalv över densamma	»	1,800
8. Mjölkkrum	»	850

Utskottet.

Utskottet vill erinra, att jordbruksutskottet vid 1936 års riksdag i sitt riksdagen godkända utlåtande nr 83 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 167, angående försöksverksamheten på jordbrukets område m. m. framhöll, att ett bifall till Kungl. Maj:ts framställning i fråga om försöksgårdar icke skulle giva en definitiv lösning av landets behov av sådana gårdar. En ytterligare utveckling å området borde enligt utskottets uppfattning inom snar framtid självfallet komma till stånd. I första hand syntes, enligt vad utskottet vidare yttrade, därvid behov föreligga för en försöksgård, som förfogade över sandjord, exempelvis belägen i Kristianstads län. De områden denna åsyftade försöksgård i första hand tänkts representera tillhöra den sydsvenska mellanbygden, vilken anses omfatta sandmarksområdena och de mera sanduppblandade delarna av angränsande lermorän- och urbergsområden av Malmöhus och Kristianstads län, kustbältet av Blekinge län och norra och södra Møre härader av Kalmar län.

Genom föreliggande förslag till utvidgning av den fasta försöksverksamheten kommer sådan att anordnas för en hittills genom försöksgård ej representerad jordmånstyp, som erbjuder skiftande och för produktionen betydelsefulla försökssuppgifter. Utskottet vill alltså tillstyrka, att i anslutning till vad som förutsattes vid 1936 års riksdag en försöksgård, som förfogar över sandjord, nu inrättas.

Beträffande förslaget att för ändamålet inköpa en gård vill utskottet erinra, att tidigare verkställda utredningar förutsatt, att en staten tillhörig gård skulle kunna tagas i anspråk. Visserligen kan man måhända hysa tvekan om lämpligheten att frångå vad härutinnan förut varit avsett, men det måste enligt utskottets uppfattning främst tillses, att till försöksgård förvärvas en gård, som är fullt lämplig för sådant ändamål. Den nu verkställda utredningen har givit vid handen att av egendomar, som i Kristianstads län stått att erhålla för ifrågavarande ändamål, allenast en ansetts fullt lämplig, nämligen den O. Månsson tillhöriga Mosslunda gård i Köpinge socken av Gårds härad. Efter besök, som utskottet företagit å gården, har även utskottet kommit till den uppfattningen, att denna gård är väl lämpad såsom försöksgård å sandjordsdistrikt. Utskottet vill alltså tillstyrka, att staten förvärvar egendomen jämte vissa tillhörande andelar i Mosslunda bränneriförening u. p. a. Gentemot det mellan utredningsmannen och Månsson ingångna preliminära avtalet har utskottet intet att erinra. Även om den för gården beräknade köpeskillingen, 156,000 kronor, varav å kronan skulle belöpa 136,000 kronor, måste anses hög i jämförelse med det egendomen åsatta taxeringsvärdet 110,000 kronor, torde den emellertid med hänsyn till svårigheterna att erhålla annan för försöksverksamheten lika väl lämpad egendom böra godkännas.

I fråga om försöksgårdens organisation samt beräkning av årliga omkostnader för gården ävensom beträffande den föreslagna inventarieanskaffningen har Kungl. Maj:ts framställning icke föranlett något utskottets uttalande.

Vad angår byggnaderna för försöksgården innebär förslaget, att egendo-

mens mangårdsbyggnad efter restaurering, som beräknats draga en kostnad av högst 30,000 kronor, användes till föreståndarbostad m. m. För stadigvarande arbetspersonal vid försöksgården avses tre familjebostäder skola inrättas i en byggnad till en kostnad av 30,000 kronor. Den nuvarande arbetarbostadsbyggnaden anses ej värd att reparera eller bibehålla. En å egendomen uppförd byggnad, s. k. egnahemsbyggnad, avses kunna fylla ett behov såsom bostad åt tillfällig personal under vegetationsperioderna. För ekonomibygnadernas vidkommande föreslås vissa förändringar i ladugården till en sammanlagd kostnad av 4,000 kronor. Medel för byggnadsändamål ha emellertid föreslagits skola anvisas tidigast för budgetåret 1940/41.

Vad först angår mangårdsbyggnaden vill utskottet ifrågasätta, om icke ytterväggarna tarva bättre isolering. Beträffande ladugården och den därtill hörande urinbrunnen torde de föreslagna reparationsåtgärderna knappast vara tillfyllest för att sätta ladugården i gott skick. Då det synes utskottet mest ekonomiskt att verkställa nödiga reparationsarbeten å egendomen i ett sammanhang, vill utskottet föreslå, att — jämte de av Kungl. Maj:t föreslagna reparationsarbetena — utföras bland annat de arbeten, vilka finnas upptagna i den av byggmästaren K. O. Persson i Balsby upprättade, från hushållningssällskapet i Kristianstads län till utskottet överlämnade kostnadsberäkningen och vilka skulle draga en sammanlagd kostnad av 17,500 kronor. Dessa arbeten avse, bland annat, att i ladugårdens överbyggnad bereda utrymmen för erforderlig mängd stråfoder, att öka ljusytan samt att iståndsätta urinbrunnen. Utskottet förutsätter, att Kungl. Maj:t ägnar förevarande frågor ytterligare överväganden och i samband med anslagsäskande vid nästa års riksdag framlägger fullständiga förslag i nu berörda hänseenden.

Kungl. Maj:ts anslagsäskanden för budgetåret 1939/40 tillstyrkas av utskottet.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må

1) medgiva, att försöksverksamhet på jordbrukets område anordnas genom en i Kristianstads län belägen försöksgård i huvudsaklig överensstämmelse med i det föregående angivna riktlinjer;

2) godkänna av departementschefen framlagt förslag rörande förvärvande av egendomen Mosslunda i Kristianstads län jämte vissa andelar i Mosslunda bränneriförening u. p. a.;

3) för budgetåret 1939/40 anvisa

Jordbruksutskottets utlåtande Nr 72.

a) å kapitalbudgeten under Statens affärsverksfonder: Domänenverket till *Inköp av egendomen Mosslanda i Kristianstads län* ett *reservationsanslag* av 136,000 kronor,

b) under nionde huvudtiteln till *Lantbrukshögskolan: Inventarier m. m. för försöksgård i Kristianstads län* ett *reservationsanslag* av 133,600 kronor.

Stockholm den 22 maj 1939.

På jordbruksutskottets vägnar:

C. J. JOHANSSON.

Vid detta ärendes slutbehandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Sederholm, Carl Eriksson, Granath, Tjällgren, Alfred Andersson, Gabrielsson, Anderberg* och *Gottfrid Karlsson*; samt

från andra kammaren: herrar *Johansson* i Björnlunda, *Uddenberg, Hedlund* i Häste, *Olsson* i Rödningsberg, *Andersson* i Löbbo, *Carlström, Casenberg* och *Pettersson* i Dahl.
